

P. 11. 141

PETRODAVA

DIRECTOR
IOAN DRAGAN

7456

REVISTĂ DE PREZENTARE
ȘI RĂSPÂNDIRE A CULTURII ÎN GENERE

Cumpărați chiar astăzi :
INTOARCEREA DIN RAIU
roman de Mircea Eliade
450 pagini Lei 100

Abonați-vă la
„VIATA LITERARĂ“
Redactor: I. Valerian

Abonamentul 100 lei anual Elovii 50 lei
Redacția și Ad-ția Agricultori No. 78
BUCUREȘTI - IV.

Abonați-vă la
„ORION“

revista ultimei generații
Redactor Emilian Gorescu
Str. Știrbey-Vodă 87 bis.

Abonați-vă la
„AZI“

Album lunar de literatură și artă.
Redactor: Zaharia Stănu
25 Mihail Cornea 25 București

P. 11. 141

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ

Fond „G.T.K.”

Nu se împru-
mută acasă.

808

UN AN

„Petrodava“ s'a născut din imboldul cîtorva dascăli, însetați de slova migălită conștiincios și romînește; dornici de a vedea și în ținutul lor o făclie care să îndrumeze pe căile întortochiate, vaste dar sărace, ale Culturii.

A început șovăelnic și modest urcușul către o relevare ce n'a întîrziat să se arate pînă și dincolo de granițele județului Neamț. Conducerea ei a simțit necesitatea infuzării de sînge tînăr și n'a șovăit să i-l dea. S'au găsit mulți care să condamne gestul, dar s'au găsit și alții, cei mai mulți, care să-l aplaude!

Opinia presei literare i-a fost unanim favorabilă, pretutindeni fiind salutată cu cuvinte de laudă.

Nu aceasta ne-a fost însă bucuria cea mare, ci conștiința că trimitem în masse glasul și ritmul vremii, — cu timiditate, ce-i drept, — dar încrezători în rezultatele ce va să dea.

Greutățile de care ne împiedecăm sunt covîrșitoare; mai nădăjduim însă în puterile noastre și pentru viitor...

REDAȚIA

7 456.
613

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

PROVINCIA

ȘI LITERATURA MODERNISTĂ

Sufletul colectivității moderne se află într-o continuă frământare, însetat fiind oricând de *noutate*. Secolul vrea să-și imprime pecetea cu care să plece pe drumul veșniciei, în toate domeniile — și'n cel al literaturii. El caută forme noi de viață și norme noi de gândire, cari nu se învață și nici nu pot fi învășite, ci; doar se perfecționează și sunt recunoscute.

Literatura trecutului s'a clasat. Ceiace au creat geniile, genial rămîne. Eminescu și Creangă în literatura noastră, Grigorescu în pictură ori Enescu în muzică, rămîn momente desăvîșite în panteonul gândului românesc și arta lor e arta neamului care i-a dat, precum ei sunt expresia rasei.

Alte neamuri și alte rase au vorbit mai tare: Italia prin Dante; Rusia prin Tolstoi; Nordul prin Ibsen; Extremul Orient prin Tagore; căci vocea lor era vocea mai multor secole și puterea acumulării de forțe mai mari.

În orice caz avem și noi cu ce ne mindri, dacă ținem seamă că suntem tînărul din poveste, care, trezit, deabea se freacă la ochi.

Drumurile clasicilor sunt însă drumuri bătute, de pe cari ei au cules toate florile cele albe; deaceea cine umblă *pe aceiaș ulicioară*, nu poate decît să-i imite sau să îndruge vorbe goale prin subiecte de mult exploatate.

Deaici nevoia literaturii noi, a literaturii moderniste.

Prin literatura nouă vorbește spiritul vremurilor noi. Tînărul de astăzi, frământat de toate neliniștile timpului, înfruntînd loviturile vieții grele ce-a copleșit lumea postbelică, și-a schimbat atitudinea: nu mai poate să se entuziasmeze nici de forma veche, nici de moravurile învechite.

Și cum curente totdeauna au oglindit spiritul timpului, — de exemplu: clasicismul, romantismul, poporanismul, etc. — tot așa și astăzi modernismul își rotunjește conturul, ca o formă nouă de guvernare, oglindind spiritul veacului.

Provincia joacă un mare rol în gîndul cel nou. Ea nu poate să rămînă în urmă și în umbră. Dovada? Ușor! Patruzeci de reviste exprimă gînduri noi pe tot cuprinsul țării, tot mai mult luate în seamă. Ele sunt necesitatea generației tînere, sunt bisericile unei noi credințe, sunt cerințele spiritului vremii, căruia nu i se poate opune nici o stavilă.

Mulți condamnă literatura nouă, fiindcă sfidează etica și estetica actuală. Nu-i drept, pentru că literatura nouă e numai *sinceră*.

Omul contimporan vorbește tot felul de „porcării“, înjură de lucruri sfinte; când se află în intimitatea unei femei se dedă la tot felul de exhibiții amoroase, extravagante și ordinare.

Literatura de astăzi nu înțelege să ascundă nimic din ce e realitate, preocupându-se zadarnic de viața boerilor de altă dată sau numai de viața dela țară, cîntată în definitiv pe toate strunele.

Iată de ce această literatură a fost îmbrățișată și de tinerii din provincie, făcînd totodată dovada că începem să ne ridicăm la un nivel intelectual de valoare; — fiindcă arta modernă e mult mai dificilă decît cea tradiționalistă și foarte puțin propice îmbrățișării.

Cineva spunea că modernismul e o „modă“ și că nu poate ține decît atîta timp cît durează o modă și se plîngea că, oricît s'ar strădui, creerul lui nu poate pricepe ce spun artiștii curentelor noi. (În treacăt fie zis, nu e mare filozofie, atunci cînd buna voință nu-ți lipsește, și ai o oarecare doză de cultură, să-ți însușești cheia artei moderne).

Dar iată, în această privință le voiu opune cuvintele d-lui Tudor Arghezi, scriitor unanim apreciat astăzi, dintr'un articol intitulat «*Vers și poezie*» și publicat în «*Linia dreaptă*» No. 2 și 3 din 1904.

«*Artă nu e o meserie și nu slujește în principiu decît sie-și și rolul ei nu e cel de a produce efecte convingătoare; — nici efecte și nici convingătoare; ea nu e un apendice de vulgarizare.*

Înțeleasă sau nu, „trăește“.

Încă un deziderat al multor din provincialii noștri, e că modernismul denaturează, ermetismul fiind departe de a mai avea vreo asemănare cu realitatea.

Ei bine, nici aici n'au logică! Și voiu veni cu un exemplu superb, datorit lui Apollinaire, unul din șefii școalelor moderniste franceze; exemplu citat într'o împrejurare similară și de criticul René Lalou: «*Cînd omul s'a hotărît să imite mersul a inventat roata de căruță, care nu are însă nici o asemănare cu piciorul lui*».

Și drumul spre progres a fost deschis, am putea adăuga noi.

PERGAMENT

Prăpăstiile către nețârmuriri deschise
au mistuit gunoiul de larvă pământescă
și fiecare vreme pândește să 'nflorescă
încununându-și perla pe care-o tănuise...

Cum amintirea zilei alcătuieste luna
și dă 'ncântării leagăn din marmură fluidă—
lumina ne 'ncăpută de spornica firidă
se 'nfundă de-o lărgește mai mult ca totdeauna...

...O singură duduie la berecheți mai ține :
nospălăcitul zâmbet pe ce nu pune lustru ?
ca pironit de-un blestem în limpezis lacustru—
o tot contemplan până ce-o simt intrată 'n mino...

O, cornului de haruri îngenunchiere fie-i !...
căci fețuitul molcom asemuit-a toate :
și timpul care fuge de sinc cât ce poate,
și 'drumul din ogoare—cercare veșniciei...

...Oricând își rade coasta de pajiștile sumbre—
colina 'noitoare răsunetelor moarte
cu mâl se tencuiește de ceialaltă parte,
dar lucie pe creștet—adună 'n sânu-i umbre...

Din inimă de humă pornitul gând se 'nvață
cu mulțumita noapte desăvârșit cioplită,
deschiderea de ceruri și sufleteasca pită
se vrea neprefăcută și nu cu altă față—

...Dar nu mă 'njug luminii—cuprinzătoarea noastră—
și cugetului-tată !... nici luna nu-i ureche
să bea avânturi scunde din mărginirea veche,
ci se fălește către neîngrădiri fereastră...

Rămâiu al libertății neostoiat logodnic
în voie să deslănțui izvoare noi de gânduri,
m'au ridicat anume bicisnicile rânduri
spre 'nvingerea strânsorii de vârticuș nerodnic !..,

RACUL

Șoseaua crește ca o negură alburie pe o vale de toamnă, în mijlocul întunericului, din dreptunghiul ușii cu pervazul roș. Luna a înflorit flori măiestre și jucăușe, de argint, pe o ramură de nuc, în ogradă. Un penel iscusit a încrestat precis răchită pe lângă deal, pe marginea de cer albastru, adusă aproape, ca pentru un fund de tablou. Sub greutatea găleții, uscată și ascunsă, prăjina fântânii enunță principiul veșnic al verticalității căutând să înfrângă perfecțiunea de marmoră a drumului rotund turnată în belciugul de fier, care o leagă de cumpână: antagonismul între traiectoria închisă, ideală, a celor vechi și cea dreaptă și infinită, a noastră...

S-i-n-g-u-r...

Destram cuvântul, ca începătorii abecedarului, cari rămân uimiți, ca în fața unei revelații, de descompunerea cuvântului unitar, în sunete dispartate.

Li multiplic muzica până la simfonie, care se isbește haotic de pereții albi ai odăii și întunericul mut din ușă.

Din simfonia mea, e absent acompaniamentul ascuțit al greerului, orchestrant banal, angajat de poezi în simfonia singurății.

Stările de conștiință mi-au ajuns la un echilibru, ca într-o potentare electrică, uniformizată calitativ și cantitativ. Tumultul vieții a amuțit în racla armoniei reci, din suflet își scânteia atracțiunii nu se mai produce deci interesant.

Un simț distanțial, al pipăitului, mă avertizează că în to-murile depe masă nu mai e nimic din mine și sufletul meu s'a lăsat greu, la fund, printre ele. Mâna mi-i paralizată și o controversă streină nu se mai poate hazarda cu neînțeleșul meu.

Un jazz de broaște mi-a sfârticat simfonia, strigându-mi crud, că mângâierile tandre ale amantei și fiorii și viața au venit din nămolul smârcurilor milenare.

Racul !

Un rac uriaș, cu alți raci mai mici și numeroși pe fiecare picior, se svârcolește pe toată lumea mea acum.

Văd clar că omul și toate bunătățile pomenite mai sus, sunt ale lui și enunț falimentul, maimuții și al maimuțării. Mersul lui bidirecțional nu e acela al omului vieții, ca un gen de undulație universală ?

Crisparea vertebrelor decapodului, nu vă dă spasmul vo-

luptății, iar *coada* din scuturi suprapuse, nu este evul cu platoșe căzut în desuetudine ?

Iată antenele racului și ochii lui sunt aparate de radio. Cunoaște oroarea de lumină, când ieșind la păscut pe mal, este prins în lumina faclei pescuitorului, retezând iarba cu vigoare de armăsar. Iar din foarfecarea zădarnică și spasmodică a apei clocotinde, din oala de foc, rezultă mimetismul complementar: din verde, roș: cercetarea migăloasă și chinuită, care duce la alt rezultat, adesea mult mai interesant, de cât cel căutat.

...O facă vânătoare (farul unui automobil) mi-a prins *racul* meu, cu toți răcușorii lui, pe șosea, negăsind în el, barem, șosul apos și usturoiat din foarfecele sale, dela restaurant. Prin geamurile automobilului, am surprins, o clipă, un cuib de fericire, luminat feric. Am zărit platoșe făurite de luciul mătăsii pe genunchii și umerii cucoanelor și un păr negru, înfrigurat, de bărbat. O maimuță bălângănea ca o jucărie, de tavanul caroseriei. Câteva triluri dulci, de femeie, au mângâiat noaptea...

V. DORNEANU

Vizită

*Ploaia pătrunde ca sunet în casă ;
trupul îi rămâne să plângă afară.
In seara asta nu vrea nimeni să moară
și moartea trudită se lasă
pe pat și citește gazeta, să vadă dacă
n'o caută vre-un șomer sau o fată saracă.*

*Moartea a ațipit. Mi-e milă de ea
și nu vreau s'o trezesc deși
am căutat-o destul (chiar cu stea
care să cadă 'n momentul decesului).
Voiu trece deci vis-a-vis,
la viață.
Orașul în ceață
nu-i nici bun, nici rău,
numai că prea mult vorbește 'n felul său.*

MIRCEA STREINUL

GÂNDIREA LA COPII

Gândirea copiilor se deosebește de a adulților prin mijloacele de expresie, prin structura și funcțiunea sa logică.

Activitatea logică nu e tot una cu inteligența. Cineva poate fi foarte inteligent fără să fie cu toate acestea logic.

În adevăr, inteligența are două funcțiuni esențiale: de a găsi soluții și de a le verifica. Aceste două funcțiuni nu se leagă absolut una cu alta. Prima se bazează mai mult pe imaginație; a doua e logică.

Funcția logică este deci demonstrația, cercetarea adevărului; verificarea gândirii.

Nevoia de a verifica gândirea apare însă la copil mai târziu și anume, apare atunci când ideile lui se întâlnesc cu ideile altora. Numai când se întâlnesc idei opuse, simțim trebuința de a ne verifica propriile noastre idei, precum și ideile altora.

Nevoia socială de a împărtăși gândurile noastre altora, de a le primi pe a lor și de a convinge, stau la baza trebuinții de verificare. *).

Cum instinctul social nu se ivește decât pe la 7-8 ani, acum se ivesc și primele încercări de a evita contradicțiile, primele începuturi de reflexiune și verificare logică.

Lipsit de trebuința de-ași socializa gândirea, copilul n'are grija de a convinge, nici nevoia de a face dovada celor spuse. De aci urmează că raționamentul copilului diferă simțitor de al nostru. El va fi mai puțin deductiv și mai puțin riguros. Căci logica nu e decât arta de a demonstra cele spuse. A raționa logic înseamnă a înlănțui propozițiunile în așa fel încât, fiecare să conție explicarea celei care urmează și să fie ea însăși demonstrată de cea precedentă.

Copilul are o gândire aparte, nesocializată, lipsită de nevoia de a înțelege și de a fi înțeles, gândire care s'a numit **egocentrică**.

S'a observat astfel că înainte de 7 ani, conversațiile dintre copii nu sunt un schimb de puncte de vedere ca la adulți, o serie de întrebări și răspunsuri, ci fiecare vorbește pentru el, fără să-și dea atenție și fără să-și răspundă unul altuia. Și cu toate acestea ei au convingerea că-și vorbesc și că se înțeleg. Aceasta se datorește egocentrismului lor: cel care vorbește nu-și dă osteneala să fie prea clar deoarece are convingerea că cel care ascultă nu-și dă osteneala să fie atent, deoarece crede că știe de mai înainte ceiace trebuie să i se spună.

Copilul crede fără să cerceteze. El are o lume a lui aparte de plămăiri și de gânduri, felul lui propriu de a vedea și de a interpreta lumea înconjurătoare.

Chiar atunci când furat de curiozitate —și această curiozitate apare pela 2-3 ani —pune deseale lui întrebări, chiar și atunci nu dă mare importanță răspunsurilor noastre, căci își are propriile lui răspunsuri. Și chiar dacă experiența îi arată contrarul de ceiace crede el, rămâne tot la punctul său de vedere.

El dispus să creadă că mai degrabă lucrurile în sine sunt acelea care n'au dreptate, decât să-și închipuie că el greșește.

În această privință, copilul se aseamănă cu sălbatecii și cu oamenii primitivi cari cred cu încăpăținare în vrăjiile și farmecele lor, în ritualele magice, cu toate că experiența le-a arătat de sute de ori zădărnicia acestor procedee.

Când un sălbatec cheamă ploile după un anumit ritual, e gata să explice insuccesul prin intervenția vre-unui duh oarecare, și nici prin gând nu-i trece să tragă concluzia firească—în urma atâtor experienți repetate—că s'a înșelat în credințele lui.

Copilul, ca și sălbatecul, este impermiabil la experiență.

O consecință a egocentrismului copiilor este faptul că ei nu pot mânui judecățile de relație.

Copilul este așa de obișnuit să judece numai din punctul său de vedere și atât de incapabil să poată judeca lucrurile din punctul de vedere al altuia încât o relație așa de simplă cum e aceea dintre frați și surori, dă loc la cele mai mari dificultăți.

S'a observat că dintre frazele absurde propuse de Binet, copiii între 9-12 ani rezolvă cu ușurință fraza următoare :

„S'a găsit eri corpul unei nenorocite copile tăiat în 18 bucăți. Se crede că s'a sinucis“.

Dar numai foarte puțini înțeleg fraza : „Am trei frați : Pavel, Ernest și eu“. Explicația stă în faptul că în prima frază se face apel la observația directă a copilului. Faptul că o fată tăiată în 18 bucăți nu s'a putut tăia singură, nu cere decât o judecată directă, de observație. De aceea se și rezolvă cu ușurință.

Pe când în fraza a doua judecata se complică. Copilul trebuie să se pună în punctul de vedere a unuia din cei trei frați despre care se vorbește. Aici copilul trebuie să găsească o contradicție între existența celor trei frați din familie și judecata propusă : „Am trei frați : Pavel, Ernest și eu“.

Din cercetările făcute rezultă că cei mai mulți copii confundă judecata de relație cu judecata de proprietate.

„Eu am doi frați“ și „noi suntem doi frați“, sunt judecați pe care copii nu le pot deosebi.

Din răspunsurile pe care le dă copilul asupra noțiunii de „frate“, se vede bine cum ideia relativității acestei noțiuni prinde rădăcini încetul cu încetul în mintea copiilor, explicând în acelaș timp de ce pot face erori ca cele de mai sus.

Între 5-8 ani, la întrebarea „ce este un frate“, copilul răspunde că „un frate este un băiat“, sau „toți băeții sunt frați“.

Prin urmare, în prima etapă, noțiunea de frate nu e deloc relativă : un frate este ca oricare băeat.

În a doua etapă, între 8—9 ani, copilul întrevede relația dintre frați, deoarece spune că, pentru a fi „frate“ trebuie să fie mai mulți copii într-o familie, numai că nu-și dă seama de relația reciprocă care se află între frați. El definește astfel : „Când este un copil și se mai naște unul, acesta de al doilea e un frate“.

—Dar cel dintâi este un frate ?

—Nu, numai cel de al doilea este un frate.

Definiția corectă o dă cam pe la 10 ani, când începe deci să înțeleagă raporturile dintre frați.

Aceiași gradație se întâmplă și cu noțiunea de „dreapta și „stânga“.

Între 5—8 ani, copilul nu înțelege aceste noțiuni de cât din punct de vedere propriu. El știe care e mâna lui dreaptă sau stânga, dar nu le poate arata corect pe a persoanei cu care vorbește.

Între 8—11 ani, cunoaște aceste noțiuni, atât din punctul său de vedere, cât și din al persoanei pe care o are în față.

Dela 11 ani înainte, nu numai că le poate judeca din punctul de vedere al altei persoane, din chiar punctul de vedere al lucrurilor în sine. La această vârstă poate rezolva următoarea temă : Se pun în fața copilului trei obiecte aliniate : un creion, o cheie și o monedă, și se întreabă : Creionul e la stânga sau la dreapta cheiei ? Dar moneda ? Cheia e la stânga sau la dreapta banului ? Dar creionul ? Banul e la stânga sau la dreapta creionului ? Dar cheia ?

Aceste trei trepte de progrese succesive în câștigarea noțiunii de relație, corespunde cu o treptată socializare a gândirii.

În adevăr, cu cât copilul ese mai mult din egocentrismul său și simte trebuința să-și socializeze gândirea, cu atât și judecățile de relație pot fi mânuite mai cu ușurință.

Tot în strânsă legătură cu egocentrismul este și îngustimea câmpului de atenție al copilului, îngustime care explică foarte bine neputința copilului de a mânuși judecățile de relație, despre care a fost vorba.

În adevăr, pentru a mânuși judecățile de relație este nevoie de un câmp mai mare de atenție, deoarece într'o relație trebuie să iai cunoștință de cel puțin două obiecte deodată. Cum câmpul atenției este la copil mai îngust, el nu va putea prinde într'un singur mănunchiu datele testului. Copilul privește obiectele unul după altul în loc să le privească într'un tot, transformând judecățile de relație într'o serie de judecăți simple.

Iată un test prin care se poate constata îngustimea atenției la copil și incapacitatea lui de a mânuși judecățile de relație : „Dacă acest animal are urechile lungi, atunci este un catâr sau măgar. Dacă are coada stufoasă, atunci este catâr sau cal. Ei, bine, animalul acesta are urechile lungi și coada stufoasă. Ce este ?“

Copilul, în loc să privească aceste judecăți într'un singur mănunchiu și din relația dintre ele să tragă concluzia justă că este un catâr, el le transformă în judecăți absolute pe care le privește răsleț. Astfel el ia mai întâi în considerare existența urechilor lungi și trage concluzia că animalul ar putea fi măgar sau catâr. Considerând apoi coada stufoasă spune că poate fi catâr sau cal. Înglobează apoi aceste două judecăți prin juxtapunere și trage concluzia că animalul de care e vorba ar putea fi cal, măgar sau catâr (10--11 ani).

Ajungem deci la o altă caracteristică a gândirii copilului, **juxtapunere și incapacitatea sintetică.**

Din cauza îngustimii câmpului său de atenție, copilul e silit să privească lucrurile sub înfățișarea lor imediată, fără vre-o ordine și fără o organizare.

În spiritul copilului faptele și lucrurile vor fi numai juxtapuse, fără să fie capabil a le sintetiza. Această incapacitate sintetică e observată și în desenele lor. (Un copil de 6 ani, desenând o bicicletă, a făcut toate piesele din care se compune, dar le-a pus fără nici o legătură între ele).

În vorbire și scriere nu întrebuițează conjucțiunile necesare de cauzalitate, discordanță etc. Propozițiunile lor sunt juxtapuse, fără să întrebuițeze nici o conjucție, sau prin mijlocirea conjucției „și“.

Juxtapunerea și incapacitatea sintetică, nu înseamnă însă că sufletul copilului e un haos, în care judecățile și neprezentările stau fără nici o legătură.

Aceste fenomene sunt însoțite de un sentiment de legătură, fie static (sentiment de proprietate) fie dinamic (sentimentul legăturii cauzale.) Numai că acest sentiment de legătură se face la întâmplare, legând elementele cele mai deosebite, dintr'o pornire neînvinșă de a justifica totul cu orice preț.

Această tendință de a percepe viziuni globale, de a găsi analogii imediate între fapte și cuvinte străine, poartă numele de **sîncrētism**, o altă caracteristică a gândirii copilului.

Dacă juxtapunerea e un defect al judecăților de relație, sîncrētismul este un exces.

GH. GH. NECULAU

NOCTURNA

(IDILĂ)

—Versuri pe rime date—

Sclipind, văpăi (reci) aruncă 'n tremur lacul
prin stuh; la dosuri, umbra e stăpână.

Răsufală apa neguri înspre lună.

Din malul negru părăsind „conacul“,

un șobolan s'asvârle pe sub undă;

și dând târcoale dinspre iezetură

despică liliicii zarea sură

și 'n fâlfăitul frânt grăbit s' afundă

din nou pierind;

pe un par stingher coboară

o cucuvea din ceața somnoroasă...

Pustiu 'n miezul nopții se 'nfioară.

În horăi adânc ce-i scoate dintr'o nară

tresare vagabondul... Pe barba lui stufoasă

o broască ia aminte la răsufalarea rară.

S. NARD

TÂRFICHI

Tragicomedie în șapte tablouri

Tabloul I

(fragment)

Personagiile :

Cezar Balora — literat

Leon Pristavu — medic

Tîrfichi — „poet“ provincial

Un chelner. Clienți

Scena reprezintă un „Bar“ bucureștean. La mese clienți puțin; în avantscenă doi inși; unul de vre'o treizeci de ani, —Pristavu,—și altul cam de patruzeci,—Balora. Tîrfichi intră mai târziu. E mic, îmbrăcat în haine negre; redingotă veche, lavalieră enormă, pălărie cu boruri largi, ponosită. Să tot aibă cam la treizeci și cinci de ani, dar pare mult mai bătrîn. Sub braț ține o servietă.

Balora : (întinzându-i lui Pristavu, tabachera) Fumezi? Nu! Am observat; medicii, în general nu fumează. (Bate în farfurie; vine chelnerul) Repetă... Asta nu-i împiedică să-și amenințe clienții cu cele mai dezastruoase consecințe dacă nu abandonează tutunul...

Vă gândiți, desigur, la chestiuni mai importante. Iar vreun caz grav la Clinică sau, poate, o dragoste pătimașe, părăsită acolo... în provincie...

Pristavu : Bah! da-de-unde?! Dragoste de provincie și să n'o schimbi pe una de-aici, din Bucureștii ăștia plini de farmec și de viață, ar fi imposibil, domnule Balora. Insuși dumneavoastră spuneți doar, în „Orașul cu trei plopi“, că mediul diterit de cel precedent, schimbă sutletul individului și chiar delat primul contact...

Balora : Spun că pot fi însă și excepții; sufletele tari, consecvente cu sine fără limită.

Pristavu : Negreșit! dar minți luminate, inteligențe redutabile și perfect lucide.

Balora : Hm, poate... (rostește acest *poate* prelung, cu îndoială, apoi, rizînd :) observ că te autoflagelezi fără scrupule; ai deci un caracter tare... Atunci? o nouă aventură, hai spune, e actriță? Ce-i?

Pristavu : (oarecum jenat) Nu! sincer mărturisind, nu.

Balora : Nu? Nu-i actriță?!

Pristavu : Pardon, nici actriță, nici... altceva...

Balora : De necrezut. Băiat tânăr, cu un fizic ca al dumitale și să nu... se poate?! Dar, atunci, ce ai? Pari schimbat astăzi și, mai ales, îndrăgostit.

Pristavu : De obicei sunt așa. Meditez, mai mult.

Balora : Și ce meditezi?

Pristavu : Banalități.

Balora : Vezi? fiecare constituim un caz aparte, oricât de șters, fără relief ar fi el. Nu cred să meditezi mai mult ca mine și totuși, eu, tocmai din contactul ăsta cu unul, cu altul îmi nasc ideile cele mai frumoase, le raționez în acelaș timp și le păstrez pentru momente oportune sau le clasific, după trebuință. După cum ți-am mai spus, pregătesc un studiu analitic asupra vieții lui Eminescu, așa că înțelegi cât meditez!..

Pristavu : Știu. Și după cât se aude pînă'n prezent va fi și revelație, o adevărată răscoală în domeniul cercetărilor despre marele nostru Mihai.

Chelnerul : (servind cu vinul) Sifon trebuie?

Balora : Afară de cel ce l-ați pus voi, din oficiu, nu.

Chelnerul : Vai, coane Cezare, în barul nostru, se poate?!

Pristavu : Țiri aveți? (către B.) Știi mie-mi place foarte mult salata de țiri.

Balora : Și mie; s'aducă.

Chelnerul : (șiret, surizînd aparte) cît să fie? o duzină? două?....

Balora : Ooo! mă, dar te-ai prostit rău, mă Nae, mă. Ce, suntem cu familiile pîn' la a noua spiță aicea?

Pristavu : Adă, domnule, două porții și cu pîinea adiacentă. (Intră Țîrfichi, pe ușa din tînd și se oprește la masa lor; vorbește cu patos).

Țîrfichi : Săra 'mînili onorabili domni și onorabele duduui. Viu cu plecăciune a vă ruga să binevoiți să-mi ascultați cîteva cuvinte, adresate îngerescului dumneavoastră suflet și simț vizual, ce pogorînd privirile asupra mea, care sunt un biet muritor acum, dar care am fost și eu odată, cînd trandafirii virstei înfloreau tot mai estetic în primăvara vieții...

Pristavu : Hai, spune, ce vrei? unde vrei s'ajungi? (se scootocește 'n buzunar, aruncînd priviri la doamnele dela mesele vecine.)

Bologa : (prinziînd brațul, lui Pristavu) Eii? Urmează.

Țîrfichi : Păi, să vedeți, am pierdut șirul. Trebuie s'o iau dela capăt. Onorabili domni și onorabele duduui, viu cu plecăciune a vă ruga să binevoiți să-mi ascultați cele ce vă voiu adresa, în *genunchi*, (face gestul sublinierii cu degetul) 'îngerescului dumneavoastră suflet...

Pristavu: (distrat și plictisit, totodată) Și simț vizual...

Tîrfichi: (înseninat) Da! și simț vizual, de unde știți matală? (vrea să se reculeagă) și simț vizual care, nu! cum? îiii... sau... iar dela început... (plîngăreț:) Sărut mîinile și picioarele onorabeli domni și onorabele duduți. Cu umilă plecăciune viu să vă rog să aveți îngereasca bunăvoință ca să binevoiți a mă asculta în toate cele ce voi avea de expus în angelicele d-voastră fețe și *simț vizual* (se adresează anume, lui Pristavu) ca pogorînd privirile asupra-mi, un biet muritor astă-zi dar care am fost...

Pristasu: Nemuritor?

Tîrfichi: (ii aruncă o privire piezișă) ...și eu odată, cînd înfloreau trandafirii sufletului în primăvara vîrstei, un tînăr îndrăgostit de sferile înalte și sublime ale artei și acum sunt deasemeni poet...

Pristavu: Și acum, dacă pierzi șirul, o iei dela capăt, din nou?

Tîrfichi: Păi, singur! (cu reproș) dela capăt, *din nou*; cum am spus?

Balora: Sunt, deasemeni, poet.

Tîrfichi: Da, sunt deasemeni poet... șiii... (dezolat). Mult prea onorabeli domni și onorabele duduți, vă sărut mîinile și...

Balora: Ei, lasă; lasă acum.

Tîrfichi: (speriat) Iar dela capăt?

Balora: (arătînd spre geantă) Ce ai aci? felicitări de anul nou? orații de nuntă?

Tîrfichi: O poezie de-a mea, onorabeli domni și onorabele duduți (întorcîndu se) adică duduțiile au plecat...

Pristavu: (în acelaș timp) 'nțțț, numai începe.

Balora: Uite eu îți dau un pol nou-nouț. Stai aicea și ia un șprîț, ca să ți dregi glasul; c'ai vorbit, mai cît un deputat.

Chelnerul (aprizîndu-i țigara, lui Balora) ăia nici p'atât (iși mușcă unghia degetului mare) nu des...

Pristavu: (i-o tae, încruntat) Sst! taci din gură, dom'le.

Tîrfichi: Dar cu prodigioasă plecăciune, îmi permiteți Petre Popescu-Tîrfichi, poet și scriitor român, ținut în provincie de canalia politică, cum odinioară mindrul Luceafăr filozofic, Eminescu, a fost... (se recomandă, viguros).

Balora: Vii din provincie?

Tîrfichi: (bînd) Imhî! dela Cucuteni... Eu vezi matală (ia o bucată de țir, cu mîna) am fost funcționar la Primărie acolo. Lucram singur într'un biuro, ziua toată, noaptea toată. Ziua mai scoteam o copie, mai înregistram o reclamație; seara îmi vedeam de ale duhului. Mai o poezie, mai o nuvelă de

largi proporții, că, vezi matale, literatura-i boala mea cea mare.

Balora : Și ți-se plătea serviciul la Primărie? Aveai leafă?

Tîrfichi : Sigur; bugetar, avem trei sute de lei pe lună.

Pristavu : Numai trei sute, lunar?! Mizerabilă via...

Tîrfichi : (întrerupîndu-l, cu voință) O! trăiam bine, trăiam bine. Măncam cîteodată și piine albă. Dar, vezi matale, tot eu m'am gîndit, că cu literatura nu fac nimic în provincie; să viu aici în Capitală, aproape de marii cititori, să mă îndrumeze, să le citesc operele mele. Că am treizeci și opt de caete și șaptesprezece dosare și mai am...

Balora : Vai! dar l'ai întrecut și pe Iorga.

Tîrfichi : (radios) Ihî! și pe el, chiar. Eu... îmi place să scriu. Mă încântă florile, colorul lor, adierile vîntului, șopotul apelor și simt atunci mare bucurie în suflet. Mă simt așa, vezi matale, cum să-ți spun eu, ușor, ușor ca un tulg, aș putea sbura parcă. Umblam acolo, la Cucuteni, pe cîmp, pe dealuri, mai ales cînd cobora amurgul.. Cerul era atunci tare frumos, și puteam privi și soarele fără să mă orbească. Văcuțele și boii se întorceau dela pășune. Tare aș mai fi vrut atunci să fiu văcar, să tiu mai aproape de vaci și de boi. D-voastră nu puteți ști cîtă poezie...

Pristavu : Curios...

(*Balora* ; apucîndu-l iar de braț, îl silește să tacă).

Tîrfichi : (către *Pristavu*) Poate că vă indispuie conversația mea, stimate... (face un gest, cașicum ar vrea să se scoale, totuși mai e reținut de ceva).

Pristavu : repede, ca o desvinovățire) Nu, n'are de ce să mă indispună. Dece să mă indispună?

Balora : (odată cu *Pristavu*) Vorbește, vorbește, noi te ascultăm cu interes, nu vezi?.

GEORGE DEMETRU PAN

cereti

lunar

„bloc“

literar — critic — polemic

(avantgarda tineretului

român-nemțean).

redacția str. c. v. andrieș nr. 3
plata-neamț

P O E Z I I

NOAPTE CU NĂLUCI

de E. Ar. Zaharia

Trece brâul hatului
peste poarta satului
umbra necuratului,
fratele bogatului!

Cum s'a luminat!
Vin pe melițoaie
tremurând prin ploaie
stirigoii'n sat.

Și vin ca varvarii
și's subțiri ca parii,
înalți ca stejarii
și albi ca morarii.

Intră ca păgânii
și nu-i simt nici câinii.
Și's urâți ca babele
cu ochi mici ca boabele.

Bat, bre, cu toiaguri
de argint în praguri,
în ferești și uși,
dracii jucăuși.

Și la un loc roată
ori ling usturoiul
ori aprind gunoiul
și ograda toată,

ori se duc la fete
ce nu-și știu ursitul,
încercând cuțitul,
de-i bun, de părete

și le strâng de gât
și le-omoară'n pat...
Poate c'am visat
de flămând urît...

ENTUZIASM

(Tiradă)

Tu ? Iubește-mă cu viitor și cu foc
că's martora iubirii pătimăse...
Cuprinde-mă cu mușchii duri de fier
și strânge-mă ca maică-mea în fașe]
cu brațul de mijloc.

Apropie-te. Fii haiduc cu mine,
sărută-mă pe gură cumsecade.
Înalță-mă ; a ta rămân pe veci.
Cuprinde-mă și haidem pe poteci
prin codrii Arboroasei cu jivine.

Zăpezile găsească-ne'n poiene
și jderii suri descânte-ne în lună,
iarna s'o petrecem împreună
haiducule cu ghioagă de argint
și inima Ilenei Cosânzene!

SILVIARIA *)

*Ce mari albi de depărtări între noi!
Peste timp și loc plutesc sângeriu
Creasta mea de aur, azur și ivoriu
și creasta vieții tale de gunoi.*

*Și tristețea crește ca mușchiul pe ruini
și ne roade lemnul amintirii—
Singurele clipe din nopțile iubirii
Strălucesc norvegic ca doi pinguini.*

R E V E R I E

Pe unda violetă a mărilor toride
cu arca-ne de vis spre legendar atol
ne-am limpezit privirea și sufletul în gol
sub ceruri sedefate de lirice Colchide.

Ne'n tâmpinau tristeți bolnave și arhaice
în golfuri cu brumate lumini crepusculare
și-argintul înghețatelor eșarfe selenare—
păreau ca niște lespezi de cimitir, ebraice.

Ne-a'mpurpurat amurgul cu șerpi și cu reptile,
frunzarele din pajști au fremătat sub nori
și'n cernerea luminii albastrei aurori
am sărutat pământul peninsulei fertile.

În zorii'mbonociți sub dungă de-anotimp
escadrelle planau spre continente noi
se contura lumina eternului convoi
spre piscul nemuririi și albului olimp.

Aeropag de lauri—cum scânteiază sorii!
Ne ispitiau privirea chemând imaginar
ca alba strălucire a soarelui polar
ostroave de luceferi și-Egeile de glorii.

Talazuri violete se prelungiră ca să
ne legene dorința pe melodii de flaut
sub sbaterea luminii ciudatul Argonaut
visa că prinde'n brațe berbecii de mătăasă.

E. AR. ZAHARIA

REVISTE DIN PROVINCIE

Cele mai vii și mai interesante lucruri în ceiace privește tinerețel literar, se întâlnesc în revistele mici și în revistele de provincie. Mărturisesc că citesc cu mai multă atenție și mai sinceră bucurie o fițică scoasă de cițiva liceeni sau de cițiva poeți provinciali, decit citesc o revistă bucureșteană. Nu mă interesează cum e scrisă și cum e tipărită. Caut mai cu seamă imponderabilul unui entuziasm literar, preliminarile unei viitoare orientări critice, începuturile unei cariere poetice. Și apoi, mai e ceva. Revistele din provincie (ca și revistele mici din Capitală, dealtfel) nu sunt niciodată strict literare. Cuprind germeii de viață și spiritualitate pe care o revistă de tiraj și de reclamă nu-i poate rodi.

Literatura, într'o revistă de provincie, nu e niciodată *numai literatură*. Este o încercare de supravețuire într'un mediu neprielnic rosturilor sufletești, este o atitudine spirituală; într'un anumit sens o tehnică a mîntuirii. Cenaclurile literare și artistice din provincie nu au caracterul de gașcă sau de coterie al celor bucureștene. Cenaclurile sunt celule vii, prin care se încearcă o rezistență împotriva asfixiei și bagatelizării.

Misiunea culturală și istorică a unei reviste fițuice de provincie este mult mai responsabilă. Ele sunt adevărații neuroni a unei culturi. Ele fac posibilă circularea nu numai a valorilor literare și culturale, ci însăși recunoașterea lor.

Scrisul nostru poate fi înțeles în afara Bucureștilor numai pentru că valențele lui au fost deja stabilite și răspîndite de către revistele de provincie.

Nu urmăresc într'o revistă de provincie numai mijirea talentelor literare. Talente se găsec, slavă Domnului, pe toate drumurile. Urmăresc acolo gradul de entuziasm (care la București poate însemna orișice, dar care în provincie înseamnă singura armă de rezistență, singurul mijloc de supravețuire), resursele de omenie și de spiritualitate, într'un cuvînt prospețimea și independența sufletului.

Scriitorii tineri din provincie sunt mult mai umani, mai organici, mai plini ca noi. Un scriitor sau gazetar, la București, poate însemna și o „situație”: dacă nu strălucită, cel puțin acceptată în cadrele societății.

Un scriitor tînăr, la provincie, este de cele mai multe ori un ins ridicol, amuzant și nesperios. Scriitorul provincial întâlnește mai întotdeauna în fața lui admirația stupidă a domnișoarelor — ori mitologia creată de d-nii familiști. În ambele

cazuri, el nu se mișcă printre realități, el nu are un public cu care să poată comunica firesc. Deaceia i se cere mult mai mare entuziasm și mult mai bogate resurse ca să poată rezista.

În afară de aceasta, adeseori producția revistelor de provincie este tot atât de bună ca și a revistelor literare bucureștene. Lumea nu are cum să știe aceasta pentru că revistele provinciale nu se găsesc de vânzare decît în localitatea în care apar. Dacă ar exista posibilitatea unei circulații mai întinse, dacă cel puțin cronicarii literari ai gazetelor bucureștene ar recenza aceste reviste sau chiar ar reproduce bucați remarcabile, s'ar schimba lucrurile. Dar nu știu din care pricină, fie că acești cronicari nu citesc, fie că revistele nu se trimit măcar la redacțiile ziarelor bucureștene — foarte puține au știre de întreaga producție literară tinerească de pe cuprinsul țării.

Ași vrea din suflet să mă număr și eu printre ei, dacă prietenii noștri din provincie ar avea bunătatea să-mi trimeată revistele pe cari le scot.

MIRCEA ELIADE

*) RAMPA, anul XVI No. 445.

Resfrângere

*Pe tot trecutul meu se cerne lină seară,
prin vreme doar mai stărue — icoane 'n amintiri;
când praf de timp se-așează ca picurii de ceară
mă 'nvăluie tot mai mult în scumpele amăgiri.*

*Se scutur dar uitări pe lacrimile mele
ca frunzele de toamnă pe-a râurilor ape,
iar gândurile toate, un stol de rîndunele,
domol copilăria încearcă s'o desgroape.*

GEORGE NIMIGEANU

CARE-I ORIGINA

BASMULUI POPULAR ?

Perspectivile autohtonismului se deschid panoramic în toate planurile culturii. Snobismul și apoteoza importurilor culturale și autonegativismul național s'au perimat; trec în istoric, cedând terenul primatului etnic—„Cenușăreasa“ de eri—care cucerește spiritul public și cultura românească.

Etica politică fundată pe „Contractul social“ și raționalismul hibrid al anului 1789—un Eufolion—marionetă zămislit din concubinajul „marilor idei din Apus“ cu naționalul—cu zii ei saltimbaci și subiectivi, agonizează; o covârșește etica nouă, națională, care pretinde revădirea la dreptul pământului și primatul oamenilor cari l-au muncit, l-au apărat și l-au iubit de nemărate generații înaintea noastră.

Grație arheologiei, fenomenului politic se coincide, în timp, o nouă și fericită concepție despre arta românească. Cercetările arheologilor noștri au scos la lumină o splendidă cultură, necunoscută, unică—o mărturisesc Kosina, H. Schmidt, V. Pârvan—veche de 5000 de ani, aidoma, ca inspirație și tehnică, artei țărănești de astăzi. Din eneolitic și până astăzi locuitorii acestui pământ s'au inspirat dela aceleași izvoare, cerul fără margini, cu fata morgana a orizontului, dealurile Daciei ondulate până dincolo de zare, care transpuse muzical în doină și coreografie în horă, dau același infinit, aceeași spirală getică.

„Le paysan de Roumanie est l'héritier d'un ties ancien art populaire, nettement oppose à celui, d'un caractère naturaliste si hardi et si compréhensif, des cavernes de l'Aquitaine et de la Catalogne. Cet art procede par simplification pour arriver à des types éternels de caractère abstrait, géométrique, qui ont influencé la Grèce elle-même, en la disciplinant dans sa première expansion eu crete, et lui ont donné les intéressantes voses du cimetière athenien de Dipyle. Cet art s'est étendu sur tout le Sud-Est de l'Europe, depaasant au Nord, non seulement le Danube, mais aussi les Carpathes; il s'est implanté dans les iles de l'Égée, il a dominé les manifestations populaires de l'Asie mineure, jusqu'à ces rombes qui ornent le bord des vêtements hittites. Aujourd'hui ou le retrouve, conservé fidèlement par dessus des dizaines, des siècles, aussi chez les Serbes, chez les Bulgares, chez les Albanais, chez les Grecs et, au dessus de ce monde ou quelque sorte apparente, chez les Ruthènes, chez les Hongrois de la steppe, chez les Slovaques, même chez les Tchèques“¹⁾.

Țăranul român va fi, desigur, moștenitorul și al altei fețe a culturii getice: literatura.

Poezia noastră populară, lirică prin excelență, fatalistă și nostalgică, creată de păstorii carpatini²⁾ în peregrinările lor cu turmele, toamna spre „marea cea mare“ și primăvara spre poenile din munți, e veche ca transhumanța: și transhumanța e de-o vârstă cu „Geții nemuritori“, tradiționaliști, iubitori de metaforă și epic, de dans și cântec, de versul sprinten ca să-și

1) N. Iorga: Art. et littérature des Roumains.

2) O. Deusușianu: Viața păstorească în literatura noastră populară.

exteriorizeze variată stări sufletești, sau ca să moaie inima dușmanilor când se duceau în robie la dânsii.

„Poezia noastră populară este toată plină de codrule, codruțule, foaie verde, apă lină, de dorul acesta de munți, de verdeață“ ¹⁾ elemente care se găsesc în toate literaturile populare ale neolatinilor, moștenire lăsată nouă, odată cu metafizica, de către Geți, iar popoarelor din Apus de către Celți. Geții și Celții au avut același cult al verdeții, o artă asemănătoare și-au conlocuit pe pământul Daciei din soc. V înainte de Hristos cu schimbări reciproce de cultură și civilizație. Frumoasa cultură „La Tène“ epoca de argint a Geției, e mărturie ²⁾. Este imposibil ca invocările frunzei verzi să fie **„aceleași invocări arabe a foilor și florilor“** ³⁾, cum crede D-l N. Iorga, care cunoaște pe „Histoire de la Gaule“ a lui Camille Jullien și „Getica“ lui Pârvan, când **le paysan de Roumanie est l'héritier d'un très ancien art populaire** și când arabia cu pustiurile și mirajele ei, care nu-s pomenite nicăeri în poezia populară, e așa de departe de pământul Daciei.

Contemporaneitatea poeziei populare cu arta, din timpul Geților și până astăzi, o surprinzi în încreștăturile în lemn, în ceramică, unde foile și florile, natura, sunt stilizate în geometrism riguros și imaginația e concentrată până la limită.

Aceiași imaginație, robită artei, irumpe în basm, creind irealul. Basmul este o evadare din realitate într'o lume de vis, ideală. În el poetul jonglează cu spațiul și timpul, neținând seamă de legile naturii. Totul e imprecis, fără capăt, ca spirala, ca odina : a fost odată un împărat... Când a fost ? Unde ? Nici o precizare asupra spațiului și timpului, ca n „Anabasis“ a lui Jean de Perse. Poetul simția, intuitiv, că orice precizare însemna o împlântare în realitate și basmul e apusul realității, e himera, viziunea, ce nu se poate înfăptui niciodată, e albatrosul din ostroavele necunoscute ale mării.

Lumea basmului e diferită de lumea celelaltei literaturi populare. E natural. Balada, cântecul liric, idealizează realitatea, lumea ochilor noștri pe când basmul e năzuința spre o lume ideală, e coborârea himericului în cotidianul nostru banal.

Din cauza aceasta i-s'a căutat origina basmului în India, țara tuturor aberațiilor și fantasmagoriilor **„patria miraculosului, țara fără margini și fără măsură în imaginația ei, aceia pentru care viața omului, spectacolul lumii înconjurătoare, nu sunt lucruri de zugrăvit și înșirat, nici măcar de împodobit pe liniile inițiale și decisive, ci numai un punct de plecare, un îndemn, un impuls către cele mai extraordinare construcții, în alcătuirea templelor imense, în nesfârșita lor decorare fantastică, în rânjiturile și strâmbăturile, terifice și ridicole, ale zeilor, în dezordonata acumulare a isprăvilor și năzuințelor din poeme de cea mai extravagantă dezvoltare, e India Arieniilor desarmnici, nelogici, incapabili de stricta disciplină a gândului cu care suntem noi obișnuiți, dela civilizația elenică încoace** ⁴⁾.

Arheologia nu mai susține teoria arianismului. Pretinsele enigrări de popoare din Răsărit, care au întrerupt cursul civilizației sud-est europene

1) Al. Popescu-Telega : Asemănări și analogii în folclorul român și iberic.

2) V. Pârvan : Getica, cap. La Tène.

3) N. Iorga : Istoria literaturii românești, vol. I pag. 15.

4) N. Iorga : Ist. literaturii românești, vol. I.

în mîia II înainte de Hristos, despre care pomenea Pârvan, s'au dovedit că sunt simple ipoteze. Venirea basmului pe cale „arică“ e problematică. Apoi Geții nu erau nici nelogici, nici desamonici, ci dimpotrivă ¹⁾ Grecii s'au minunat de sufletul lor armonic, un cosmos, de filozofia lor apropiată de aceea a lui Pitagora, înainte de Aristot, pe care strămoșii noștri, pentru organizarea gândurilor, n'au ținut să-l cunoască niciodată.

India trebuia să ne trimită, odată cu basmul, și puținică artă. Cercetările arheologilor n'au descoperit încă acest import ezotic. Chiar când a venit o influență din Răsăritul mai apropiat, Dacii au geometrizat-o ²⁾.

Sufletul omeneșc are acea „fonction fabulatrice“—cum îi zice Bergson în „Les deux sources“—dorința de a creia amănuntul, care se protează de minune în basm. Idealuri profund omenești—elemente ale basmu'ui—tine-roțea fără bătrânețe,—nu dorința de a ajunge mai curând în Nirvana!—o femeie frumoasă și aurul, „la fonction fabulatrice“ le împletește pe canavaua psihică în metafore, dându-i proporții extraordinare.

Basmul corespunde unei stări sufletești, comună tuturor oamenilor, care simte tot tragicul vieții noastre de prizonieri ai pământului, înlănțuiți de legile naturii, din cătușele cărora n'am putea scăpa niciodată decât cu imaginația— Icarul sufletului nostru—visând o lume în care toate pârghiile sunt rupte și toate idealurile se îndeplinesc; deaceia basmul a apărut sporadic la toate popoarele și seamănă unul cu altul.

Basmul este o metaforă a vieții. Cercetat, dă relații asupra locului, timpului și oamenilor cari l-au creat.

Cadrul basmului e cunoscut: păduri, munți, izvoare, castele cătărătoare pe stânci, tocmai elementele naturale în care-și trăiau viața strămoșii noștri, așa cum pentru eroii poemelor homerice ³⁾ cadrul este marea, elementul natural de acolo. Castele nu puteau fi în alt loc decât în Carpați, unde le-au descoperit cercetările arheologice. Și castelele din basme seamănă cu locuințele întărite ale nobilimei getice ⁴⁾.

Acțiunea basmului se împletește fericit cu elementele naturii Daciei—Sufletul omeneșc, iubitor de metafore, a făcut din efectul cronic al frunzișului păduri de argint, de aur și de aramă

Toamnele noastre policrome nu fac pădurea de aur, când pornesc funigeii pe vale? Și când aceeași funigeii mor în miriști iar berzele și rândunelele pribegesc spre alte țărâmurii, nu sunt pădurile de aramă? Dar iarna, într'un răsărit de seare, pădurea încărcată de promoroacă nu pare de argint?

Datorită arheologiei se cunoaște mitologia Geților. Personagiile mitologiei sunt eroii basmelor noastre.

Dumnezeu și Sfântul Petru, împărțitori ai dreptății, cercetători a necazurilor omenești sunt „**Cavalerii danubieni**“—cum le zice Rostotzeff—cei doi dioseuri ai Dacilor.

Maica Domnului, protectoare și binefăcătoare, așa de populară în basmele și legendele noastre, o aveau și Geții în mare cinste. Grecii au numit-o Diana Basileia.

Eroii centrali ai basmului, Făt-Frumos—care aleargă pe un cal năstrăvan ca Pegasul, ca Achile—și Ileana Cosânzeana, sunt pomeniți în crațiile

1) Vezi V. Pârvan: *Getica, cultura geților.*

2) Vezi V. Dumitrescu: *Notes concernant l'ornementation peinte zoomorphe et humaine...*

3) *Iliada și Odiseea.*

4) V. Pârvan: *La Tène, Getica.*

de nuntă și în mitologia populară ¹⁾ ca doi îndrăgostiți fără noroc, ca Tristan și Isolda sau Admet și Alcesta. Dacă Făt-Frumos e de origine indiană, atunci orațiile noastre și mitologia populară sunt la fel indiene, cecace-i imposibil.

Făt-Frumos trebuie pus în legătură cu cultul soarelui în Dacia și trebuie privit ca o metaforă a eroilor geți dinaintea istoriei. Părul lui de aur, ochii albaștri, indică caracterele și dealul frumuseții, a popoarelor hiperboice, a frumuseții locale.

Unele raportări la Hehile și Elena din Iliada poate ar aduce date interesante asupra lui Făt-Frumos și a Elenei Consânzene.

Balaurii cari trăesc în ostroavele mării, smei de mai târziu, sunt luați din mitologia dacică ²⁾.

Impărații roși sau verzi, indică mai curând stări sufletești, decât puncte cardinale mai ales că basmul nostru indică răsăritul, apusul, nordul și sudul. Impăratul roșu e bun, împăratul verde e rău.

Alături de oameni, iau parte la acțiunea basmului plante, animale, păsări, insecte, toate luate din viața florei și faunei locale. Geții cinsteau și iubeau caii ³⁾, albinele a căror miere o trimeteau până la Atena și Roma, mărul dulce care se pârguia cel întâi, insectele care alergau în ritm cu ei după hrană.

Basmul a primit destule influențe, vremea a făcut să i se schimbe multe amănunte, dar în esența lui a rămas tot getic. E acelaș cadru, aceiași eroi și aceiași etic. Moștenirile preistorice sunt așa de adânci în multe acțiuni omeneste!

Basmul, prin fatalismul lui, prin nota intimă ce i se dă, prin descrierea până la cele mai mici amănunte a faptelor bărbaților, dacă nu e creat—cum e ceramica—de femei, e desigur amplificat de dânsa la proporțiile pe care le cunoaștem, din cauza vieții ei sedentare, casnice, legată de câmp și copii, departe de castele și războaie, de împărați și prințese, despre care auzea numai vorbindu-se.

El rămâne, peste ani și peste oameni, expresia unei laturi sufletești a Geților cari trăesc adânc în firea noastră și cari au dat cea mai frumoasă și mai uimitoară civilizație din Europa, în vremea când nu existau nici Atena nici Roma și abea începea să se desvolte o civilizație în China.

MIHAI COJOCARU

1) Pamfil: Povestea lumii de demult.

2) V. Pârvan: Getica, La Tène.

3) Vezii Iliada și Anabasis a lui Xenofon.

Soliloqui

prietenului G. D. PAN

Mă simt atât de bine cînd sunt singur
și'n jurul meu fulgură'n noapte nimicul!

Aș vrea să stau cu el de taină
că, poate, m'ar înțelege...

De-ar vrea să se întindă peste viața mea,
să mi-o cuprindă ca pe-o frunte palmele —
să mă îmbrace în straiu mohorît
cum cețurile toamnei apa Bistriței noastre —
să uu mai simt nimic, să nu mai știu nimic,
să mă uite toți ca pe un «fapt divers» citit în gazetă..

Iar eu : înfrățit cu neantul și avalma cu el —
să rîd — vînt între frunze omenești.

Dragă,

Durerea crește ca o floare
de întuneric—trist prinde'n petale
svoniri adînci și în noroi prăvale
corola care năzue spre soare.

A'nconjurat-o 'n sbor iubirea flutur,—
să germineze n'a fost dat de soartă...
petalele clorotice se scutur..

Dormi liniștită!... Nu-ți mai bat la poartă...

IOAN VESPREMIE

CEAHLĂUL

(urmare și sfârșit)

Găina 1370. Paltinul 1405. Grințieșul mic 1740. Bradul 1396. Tomnaticul 1604. Barnaru 1704. Scăricica 1716. Zneopănul 1646. Gruiu 1563. Pietrosul 1653.

Spre Apus: Măgura 1551. Pietrele Roșii 1510. Șesul Comarnic 1512. Bâtea Arsurilor 1383. Bâtea Rotundă 1306.

Spre Sud-Vest: Păltinișul 1339. Inspre Ghilcoș 1569. Lângă el 1676. Post Ghilcoș 1507.

Spre Miazăzi: V-1 Verde 1342. Glicera 1324. Valea Jidănului 1375. Bâtea Neagră 1243. Trei Fântâni (Ciu:) 1335. Smida Floarei 1325.

Spre Sud Est: Obcina toroglejului 1275. Plop 1317. Măieruș 1463. Bolovăniș 1534. Târhaosul 1862. Geamănul 1447. Pintecu 1285. Murgociu 1294. Rađu 1214. Goșmanul 1068. Ardelea 1163.

Spre Răsărit: Izvorul 1147. Siniviei 1023.

Spre Nord Est: Netedul 1042. Obcina 1002. Horaița 1168.

În afară de vârturile arătate mai sus, mai sunt încă câteva sute, pe care nu le-am putut determina nici unul din cei nouă cari ne pierdusem privind depărtările.

Ceasul cinci după masă. Vedem, nu departe de noi, pe o terasă, lume multă strânsă ca la iarmaroc. Auzim și lăutari cântând melodii românești. Cum se și cădea ne-am apropiat și noi și-am rămas uimiți de cele ce am văzut. Tot români și românce neașe, iar în mijlocul lor un târaf de cinci lăutari balaoacheși, în frunte cu renumitul Călin. Cum zărește Călin pe grangurii și grangurițele din Borca, cum îi cunoștea de la multele zaiafeturi pe care le-a făcut cu ei, schimbă hora veche în hora Unirei. Frunză, Paltin și Braniște viu la mine:

Să trăiți d-le Inginer, dați-ne voie să intrăm și noi în horă.

Bucuros!...

Să trăiți!...

Însoțitoarele noastre fierbeau fără apă, se uitau galeșe și dornice la bărbații lor, întrebându-i din ochi fără cuvinte ce-au de gând să facă. Ei oameni deștepți, nu glumă, le pricepe gândul și le trimite în joc. Ca să nu facă opinie separată și ca să facă și pe placul însoțitoarelor și al tineretului petrecăreț, intrară și ei în mulțimea dornică de joc și cu ei și noi ceilalți doi. Călin cunoscându-și marfa, schimbă hora într'un joc cu

strigături și-apoi noi, pe rând ca la moară, chiuim și strigăm cum știm mai bine.

Ne-am încălzit de joaca noastră și de drumul cel lung și greu, pe care l-am făcut până aici și am plecat să ne răcorim la Fântâna Mitropolitului (1856 m. alt.) unde apa limpede cum e cristalul, iese în neștire, producând dulcele murmur al părăiașelor de munte. Ne-am trântit pe iarba verde și uscată de căldura soarelui de vară, până ce ne-am odihnit bine și apoi ne-am stins setea în apa rece (+4') făcătoare de minuni.

Excursie v'a trebuit, excursie ați avut. După ce v'ați ostenit umblând, după ce v'ați odihnit mâncând, după ce v'ați instruit și v'ați cultivat privind frumusețile naturii divine, cred că ar fi bine să lăsăm taclalele și să ne odihnim cum vom putea, pe paturile tari dar igienice ale Cabanei. La ora 4 dimineața scularea, iar în cincisprezece minute gătirea, apoi la cea mai ideală corvadă a drumeților *răsăritul Soarelui*, care va avea loc la ceasurile cinci și opt minute,—aici îl vom vedea mai devreme.

Toată lumea a fost gata la timp și pe un întuieric de nepătruns, luminat puțintel de candelile cerului, am ales un loc bun potrivit pentru scopul nostru. Frig binișor. Senin, cu mici nori risipiți în văzduh. Toți munții de prinprejur dorm somnul dulce al nopții, nici un vârf, oricât de apropiat ar fi, el nu se vede.

Stăm tot cu ochii spre răsărit, unde ni se pare că zărim o minusculă luminiță, care nu-i altceva decât zorile zilei. Lumina albă, limpede, slabă la început, se îngălbenește treptat, apoi se înroșește ca purpura, făcând ca să se poată distinge estompat linia orizontului aparent pe deasupra coamelor munților Grecu, Bisericiani, Gârcina și Varatec. Norișorii vagabonzi de pe cer din dreptul orizontului, sub impresia reflexelor și restrângerilor din adâncuri, se colorează și par niște ființe vii supranaturale zburătoare în văzduh. Apare aurora dimineții gătită în haine de sărbătoare, cu înflorituri rubinii și să ridice tot mai sus în această miraculoasă lumină, cu toată puterea ei mistică, împrăștiindu-se în atmosferă și dând viață înaltului.

Înainte a acestei lumini apare *luceafărul de dimineața* în o splendoare cu adevărat dumnezeiască, precursor al soarelui, luceafărul basmelor noastre, care a inspirat imaginația tuturor popoarelor, din cea mai fragedă copilărie a omenirii.

Munții își ridică vârfurile în haosul de lumină până ce apare stăpănuș lumii, luminătorul, încălzitorul, dătătorul da viață ca o vatră de jăratec, atinge orizontul cu marginea lui de sus înlăcărată și roșie. vatra se rotungește ca un glob uriaș de foc până ce iese deasupra orizontului, plutind în sus în sferile înalte

ca un balon rotund, care se micșorează și se albaște, cu cât se ridică mai sus, luminând tot mai mult cerul, eclipsând lumina luceafărului și pe a tuturor stelelor.

Cât cuprin ochii jur împrejur, totul este luminat acuma, viața a revenit pe suprafața pământului adormit peste noapte.

Găzele mici au început să sboare, roua de pe iarba cea măruntă a muntelui strălucește în milioane de diamante și briliante.

După acest elan de admirație, Dora și Nora vin lângă mine și-mi strâng mâinile cu efuziune ; Dora cu amândouă mâna stângă și Nora la fel pe cea dreaptă și mă privesc drept în fundul ochilor cu niște priviri fascinatoare, îmi sfredelesc sufletul cu bucuria lor, punându-mă în situația penibil de plăcută, să suport cu un adevărat stoicism aceste priviri provocatoare, desigur în sensul curat al cuvântului, dar stând așa m'am gândit la bietul nostru strămoș Adam, care a avut numai o singură Evă lângă lângă el și tot n'a scăpat de tentație și lângă mine stau două — moderne — și nu ca maica Eva. Norocul cel mare a fost că soții lor dragi erau lângă ele. În culmea drăgălășeniilor lor îmi mulțumesc că am fost inițiatorul acestei frumoase și minunate excursii și îndrumătorul lor.

Și-a1 închipuit că va fi frumos dar nu atât de grandios!

Soții lor văzând expresia domnițelor se asociază la mulțumirile lor.

Bine aveam timp frumos, spune Dora.

Mai e timp ca să se schimbe, doar ești din Borca, ști că într'un ceas poți avea o furtună și apoi iarăși timp frumos. Te rog nu codii!

Par'că tu ești profet?

Nu sunt, dar sunt Stan Pățitul.

Umblăm în toate părțile pe platoul Ceahlăului, admirând cu mult nesățiu, din nou, toate priveliștele și în toate direcțiile. Pela 10 pornim cetinel în vale pe acelaș drum plin de farmec și de poezie.

Ajungând în luminișul de pădure vedem pe vârful muntelui Petru Vodă un nor negru care scăpăra scânteii dese și trimitea spre noi duruituri ușoare și continue.

Norul creștea mereu văzâne cu ochii și era purtat spre Ceahlău de un vânt formidabil. În câteva minute s'a micșorat lumina strălucitoare a soarelui, norii grei și negri au ajuns deasupra noastră și au început să deslănțue tunete din catapetasma cerului și să ne asurzească prin sunetul și răsunetul provocat de văgăunurile muntelui. Incep să cadă boabe mari de ploaie și grindină fulgere dese scăpărau din secundă în secundă, trosnind

toată bolta cerului cât vedeam cu ochii. Norii se loveau în capete, se aprindeau și se descărcau peste noi. Toată urgia cerului cădea pe pământ. Ploaia se porni acum în sfori și pânze de apă și de gheață, s'au deschis cataractele cerului, s'au rupt zăgăzurile norilor.

Vântul cu ploaie urla, străbătea pădurea prin care treceam, rupea și desrădăcina copaci seculari, disloca pietre și stânci întregi peste coastă și le ducea la vale urlând, trosnind, rupând ca niște avalanșe totul în calea lor.

Se întunecase aproape de tot din cauza norilor grei. Un trăsnet atinse o stâncă aparentă de lângă noi, sfărâmând-o în mii de bucăți aruncându-le în toate părțile și puhoiul ducea la vale totul, curățind locul.

Turbarea generală a început să mai slăbească. Câteva raze de soare ieșiră prin peticele de senin și în partea opusă lor se întinse un mândru curcubeu, care bea apă din Bistrița în ămbele lui capete. Un miros de mâl, de nămol s'a împrăștiat în aer îndată ce a încetat ploaia.

Bieții de noi, aciuți pe marginea poterii din pădure stam locului înmărmuriți de groază și priveam cum se deslănțuiau furiile turtunei. Cu toate mantalele de ploaie eram udați până la piele.

Drumul până la Durău era ălunecos acuma, plin de pietre, plin de mâl, cu maluri, prăvălite pe el s'au din el și cu piedici de arbori doborâți.

Umblam cu multă băgare de seamă sprijinuindu-ne pe bastoanele de munte, escaladam piedicile mai mici, le ocoleam pe cele mai mari și de câte ori nu făceam câte o tumbă sau cădeam și ne duceam la vale de a târâșele pe sania noastră naturală câțiva metri prin clisa lipicioasă a pământului argilos. Tragic farmec!...

Intr'un ceas și ceva am ajuns la Durău, cu ajutorul lui Dumnezeu, Părintele Teofan. Când ne-a văzut atât de bătuți de ploi și de Cel de sus, ne-a ospătat împărătește, ne-am uscat ca lumea cum am putut, am mâncat bine, făcurăm cinste merindelor noastre și vinului vechi de Cotnar al părintelui Teofan, partenerul nostru la masă, un neîutrecet conviv și bun povestitor de tăclob.

Complect odihniți, bine dispuși, ne preparăm pentru plecarea spre casele noastre la ceasurile 4 d. m.

Discutăm mult asupra celor văzute și a celor pățite, cele văzute ne-au impresionat cu mult mai mult decât cele suferite în timpul groaznicii furtuni.

Dacă timpul se va menține frumos, vă propun onorată ceată

veselă, încă vre-o două excursiuni pe drumuri bătute de mine de câteva ori. Ceahlăul îl vom vedea de prin toate locurile pe unde vom umbla și din depărtările în care ne vom găsi, ni se va părea și mai gigant.

«Dacă te-ai purta cu noi tot așa de bine ca în excursiunea de acum, te urmău supuși, credincioși, timpule neprețuit»...

35 km. i-am făcut în 3¹/₂ ceasuri.

Ne-am despărțit mai prieteni decât eram și eram, slavă Domnului, prieteni la toartă.

I. CIUPALĂ

August 1933.

N. B. Din cauza materiei abundente pentru acest număr de fine de an și ca să nu rămână pentru anul viitor articolul în continuare, am omis din „Ceahlăul” câte-va capitole urmând ca în volumul ce va apare la timp, împreună cu, alte descrieri, să completez și descrieroa Ceahlăului.

Autumnală

*Vine din vie
toamnă-târzie,
cu vestmânt roșu
cu aur în coșul
de struguri în pârg.*

*Coboară 'ntre noi
cu părul vâlvoi;
ne dăruie închis
mirosnă de vis –
dureri care plâng.*

*Pornește din nou
cu tristul ecou
de picuri mari, reci,
pe negre poteci.
Ce singură sunt !*

Octombrie 1933

MIORICA N. RENȚEA

Miinele noastre peste timp...

Trezorii ale sufletului na-vă
stelare melodii să vă ntregească –
de strălucirea voastră nefirească
să cază vremea'n fluvii de zăbavă.

Să poarte pașii mărilor – epavă,
robitul Timp pe mări să rătăciască
și viața fără sensuri dănțuească –
trup de nemărginire, vid și navă

Să undue în alviile noastre
sahara orelor nedefinite –
călătorii visate printre astre,

o ireală cale să imite
fără-finitul zărilor albastre
cînd vom porni spre marile ursite...

Suvenir

Iui E. AR. ZAHARIA

Cînd vor despica săbiile stelelor cerul, cînd
luceferii vor atîrna ca paianjeni de aur
de catapeteasma rănită și brună și aur
pretutindenii se va fi cernînd,
voiu lăcrima, voiu lăcrima tot stele –
adulterine fi-vor cununiile astrale,
cu răsturnate norme cardinale;
credincioase le-o ști doar zodiile mele.
Steaua ta și-a ei, candid îngemănate,
incendiere'n timp rămasă de pomină,
egalează valoarea abstractă a orice mină
din California sau Nevada trăirilor constelate.
S'or vesteji codrii, or secătui lacuri,
îm mil stelele toate vor fi mute lumini, –
tîrziu necunoscuți pioși pelerini
le-or culege și'nălța peste veacuri.

GEORGE DEMETRU PAN

PUȚUL LUI IACOB

Eu îs moldovean și m'aș fi păzit de acest titlu, dar nu mi-au îngăduit, — doamne ferește, — prietenii și amatoarele cu cari pornisem pe cărarea șerpuitoare a muntelui.

— „Să nu te atingi de „numele proprii“ din itinerar, că-i rău“... Să te păzească Dumnezeu de pedeapsa nebunilor!

— „Fie. Fie așa“... Și iată că așa-l scriu, deși mi-a rămas în gît o fărîmă de răspuns priceput, care duce liniște și seriozitate în acest grup vesel.

Urcăm.

Glodul plescăie sub călcăiele celor șase perechi de picioare ce frământau lut de lipit „bordeiul-cabană“ în proiecție pe vârful Cernegurei.

Părintele EX, — nu expărintele, păzească Domnul, — ci părintele EX, nume autentic prescurtat de prieteni la această formulă algebrică din cauza unei mici slăbiciuni, 'pășea sub povara lunii capilare pe un strat gros de rugină cu tonuri multiple, așternut de ingratitudinea paltinilor, pe hatașul unde trag lemne țigani din Văleni.

Când reușea să-și ridice bocancii mai sus, — rar, — le străluceau copcile de nichel, semnul noutății. Nu-i udase cu prietenii după tradiție. S'au, poate să-i fi udat, dar aceasta-i treaba proprietarului.

Prin pădure alerga vântul.

— „Tare-i monotonă și ruginită toamna.

— „Ca și societatea de azi.

— „Mai bine, ca o fată bătrână care se vopsește...

— „Ba mai bine ca un crai tomnatec pus la cravată roșie“
replică energic alintatul glas al unei cucoane tinere, care luase act de comparația făcută.

Femeile... totdeauna-s feministe.

Drumu-i presărat cu glume. Altfel ajungi greu la „puțul lui Iacob“.

D-na Edelvais, o abilă parteneră de întepături a părintelui EX, era în double cu d-ra Broșteanu.

Câte-o oprire bruscă cu răsuflet ușor :

— „Mai stați...

— „Ce-i Baby?“ se întorcea glumețul conducător cu ochii întredeschiși și apoi o complectare cântată :

„Nu mai plânge Baby“...

și când termina pe „y“ apleca capul, ca pentru un salut discret se răsucea vioi și o pornea la deal, cu aparatul de fotografiat

într'o mână, iar cu cealaltă stăpînindu-și haina ca pe-o rochie malacof.

— „Ce ? eu nu plîng și nu-s răutăcioasă ca d-ta.

— „Las' c'ai să plîngi"... și iar începea foșnetul sub bocancii și malacoful părintelui.

Soțul d-nei, inginer, mergea înainte cu avocatul Ionel Eșanu și discutau pădurea după «eserțe», întrebuintare, randament, debușuri, industrializare, ca orice specialiști.

Vasiliu sau „Motanul” (porecelele erau lesne distribuite în societatea lor) mergea cu „partea femeiască”.

Băiat bine crescut...

Le ridica de subțiori cînd tocul pantofului era cimentat de îndărătnicia lutului, ori cînd centrul de greutate își schimba domiciliul.

Razele unui soare anemic, întârziau în păiușul poenii înbrățișată de stejarii din creastă.

— „Aici am văzut eu o găinușă anul trecut“ întinde cursa glumețnl coloanei.

— „Și cum era ?” intervine curiozitatea femenină.

— „Așa de frumoasă... și gingașă”.

— „Și era singură ?”

— „Da ! probabil că-i perise perechea”.

— „Dar cum se chiama soțul ei ?”.

— „Găinar. Cum vrei să se cheme”.

Un hohot de răs pleacă vesel să alerge pe moartele cărări odată cu o mână de frunze asvârlite de D-na Edelvais spre cel ce-i întinsese cursa.

Înălțimea oferă ochiului satisfacție.

— „Ce priveliște. Uitați-vă în jos”.

— „Frumos... frumos în adevăr”.

Spre răsărit un șir de turnuri albe de biserici ies din negreața satelor ori conacelor vechi și din ce în ce mai mici și nelămurite se pierd în monotonia ruginită a miriștilor odată cu dunga șerpuită a unei ape ce-și caută drumul.

În susul Bistriței se văd creste extompate din ce în ce mai slab.

Îndărătnic în fața ochilor noștri stă Ceahlăul, ca un uriaș căzut în brânci, pe cînd soarele, — ochiu de balaur, — ficsează prada dintr'o coastă, gata s'o sfișie.

Spinarea de stîncă, e presărată cu pulbere de bronz, pentru a-l despărți de întunericul depărtărilor ori de umbrele serii cari se ridică asemeni hienelor, îndată ce ochiul balaurului se'nchide.

Apoi ceva confuz..., o ceată de neguri cu umbre de giulgiu

se lasă ea o mantie pe uriaș și încetul,—încetul, pătrunde până la noi, când tocmai ajungem la „puțul lui Iacob” în care se reflectează umbra unui copac și câteva figuri cu ochi umezi de animale aquatice.

Luceafărul de seară ne supraveghea ca un polițist când pornim la vale sub cerul conturat de stele ce se îngăneau cu licuricii.

Sub noi mii de becuri și larma orașului în mișcare de seară.
Clacsoane și șuer de vardist...

Cum intri în oraș printre crâșmele cu «gratare speciale» îți vine așa... un gust de odihnă și gustare și deabea atunci îți dai seama de plăcuta oboseală a excursiei...

«Hai să ne refacem puțin. O țuică și o felie de pastramă», dă tonul șeful.

«Hai, hai» .. răsună glasul tuturor, minus al Drei Broșteanu, care are de văzut o prietenă și care totuși sta susținută de brațul lui Eșanu.

—„Nu se poate... Nu se face... Cu toții să mergem“.

—„Mergi și mata... Mergem cu toții“, stăruia și Eșanu și tot la braț cu dânsul, probabil tot de frica nopții din pădure, intrăm la „Iacob“.

Ce coincidență ! tot la „fântăna“ lui Iacob.

—„Am Cotnar bun și muschiuleț bun, mititei buni și mai am“..... și pomenește o listă pe care din prudență pentru cetitori nu o continui.

Eșanu o face în adevăr pe cavalerul :

—„Ne dai câte o țuică, măslina, pastramă, pui la gratar mititei antricoate..... adă Cotnar“ ..

O comandă cam lungă pe care n'am observat-o bine decât la lista de plată, peste vre-o două ore, când părintele ne roagă să nu mai vorbim de «puțul lui Iacob» căci am fi suferit riscuri de pronunție.

—„Să zicem fântăna“...

—„Numai în vorbire, nu și'n scris“, sare toată veselia...

Ochi umezi,—aquateci,—aprobau iar buzele catifelate ca petalele trandafirilor tremurau nervos, pe când în sala mare a restaurantului un lăutar asasina o partitură...

VASILE GALLU

CITIȚI ÎN FIECARE VINERI „AVÂNTUL“

ZIAR ROMÂNESC

Gib. I. Mihăescu „FEMEIA DE CIOCOLATĂ“.

(„Naționala“ Ciornei București).

Un galimatias de notații psihologice artificiale, terne, într'un cadru de tragic-grotesc; atmosferă împrumutată din „Madona cu trandafiri“ a d-lui George Mihail Zamfirescu; — pe alocuri ni s'a părut că întrezărim filigranele umorului absurd al lui Urmuz, cartea aceasta a d-lui *Gib. I. Mihăescu* nu poate fi integrată în categoria romanelor, fie chiar mediocre, apărute în ultimul timp.

Dealtfel nu am citit încă o carte bună, care să fi apărut în mignona colecție „Rosidor“. Ne gândim, întristați, că nu numai reprezentanții „ultimei generații“ (ultima în dată, nu pe scara valorilor; — vezi „Orion“ No. 8 an. I.) păstrează în sertare manuscrise de valoare; — amintesc doar «*lubire bolnavă*», de Dan Petrașincu; «*Mîinile*» de C. Fântâneru; «*Nu fi dovitoc*» de E. Ar. Zaharia; «*Meridian*» de Emil Botta etc. — dar și unii dintre cei mai înaintați în vârstă și talent, — poate, — își găsesc greu sau nu găsesc deloc editor (Anton Holban, Apostol Fulga, B. Jordan și... atîția alții...)

Nu aceasta ne-ar fi supărarea unică și am fi evitat ușor accidentul de a ne ocupa de „Femeia de ciocolată“, dar ne-a surprins neplăcut faptul că d-l Gib. I. Mihăescu *nu știe să scrie românește*.

Domnia-să nu cunoaște, barem, *acordul* :

„Alteori căderi de aceștia...“ (pag. 32). „O gândurile ăștia“ (pag. 52)
„Aripi negre de uriași lilioci invizibili, pîlpie greoi“ — unde isbește repugnant și adjectivalul proa încărcat.

„Inșă abia sfirși să le uronuntă“ (pag. 15) și așa mai departe...

Sau, oribila întrebuintare a localismelor, fără rost :

...„halca de bronz a gîtului elegant“ . . și mai la vale :

„Ea gemea și ofta cînd îmbrățișarea devenea mai apăsătoare, invoca neconținut pe Dumnezeu : Ioi (, Iștenom. (Acest „Ioi, iștenom“ e... admirabil !)
Iar el simțea pieptul tare (, de bronz (, topindu-se de pieptul lui : ceasornicul svîrști lung și bătu douăsprezece lovituri. Abia acum Negrișor putu să-și aducă aminte de tristetea de adînciori, de Newton, de Einstein, de Bergson și zîmbi de toți aceștia, înfîngîndu-se în sinul cald al Sarei.

„Aptitudinea“ de a reda stări sufletești, constă — la d-l Gib. I. Mihăescu — în „Ioi, Iștenem“ și în „sîunii Șarei“.

Noi, zîmbim de toate acestea și integrăm „Femeia de ciocolată“ între „Aventurile lui Froim-Ițic Terminor“ „Kremlin“ „Floarea de Agave“ „Trenul fantomă“ „Cățeaua hatmanului Toma“ — sau așa ceva...

Autor al «*Grandiflorei*» și al cîtorva pasagii din «*Rusoaica*», unde ești ?

PETRE T. PETRE

Ioan Georgescu: „CÎNTECE DIN UMBRĂ“

(„Universul“ 1934)

Sunt unii poeți caracterizați de-o excesivă modestie, după cum sunt alții de un cinism orgolios, ce repugnă, ades. D-nul Ioan Georgescu, care nu e la primul volum; d-sa debutînd cu „Metanii și ore“, face parte din tagma celor dintâiu. Modestia e dealtfel apanagiul sufletelor contemplative, blajine, închinînd spre sau robite de misticism; considerente nedesmințite de „Cîntece-le din umbră.“

Și nici că se putea găsi mai nimerit titlu pentru poezia d-lui I. G. Pretutindeni te întîmpină calmul unei după amieze de toamnă, cînd soarele coboară încetinel și numai trunzele parcului foșnesc melodios pe alei.

Nu întîlnești nicăeri, în tot volumul vre-o stridentă supărătoare. Poeziile acestea mi-au amintit de cuvintele lui Valéry: *«O mașină bună este tăcută, piesele excentrate nu fac să vibreze axa. Vorbiți fără să strigați. Nici un avînt!»*

Crescut și rămas la sîrul poeziei tradiționaliste, d. I. G. a reușit să-și însușească un mod personal de exprimare, fără corespondențe cu Crainic, Pillat, Maniu; cum, îndeobște, întîlnim la „păstrătorii“ tradiționalismului autohton.

Dacă ar fi scris numai următoarea „Peste turle“, autorul tot își cîștiga lotul lui pe terenul oropsit al poematicei rumînești.

Răstunînd la bălării
Vîntul se mai sbate.
La țigani în ferării
Stele curg din roate.

Fluturări țesute 'n geam
Bat în steagul morții.
Scuturînd din roșu ham
Plîng copacii porții.

Desfrunzire arsă 'n foc
Cade peste turle.
Săptămîni rotind pe loc
Prind în zări să urle.

La răspîntii cite-un drac
Rece somn împarte.
Amintiri, tivge 'ntr'un sac,
Sună'n mine sparte.

Se observă că imagismul din „Cîntece din umbră“ e original, îndeajuns migălit, așa încît să se prezînte totdeauna perfect și propriu. Deaceia ne-a intrigat să descoperim, la pag. 59 următorul caz de falsă memorie:

„In noaptea vinătă te caut
cum calcă mîinile pe flaut“

...ceace amintește, palid, de „Toamna“ lui Tudor Arghezi:

„Mă 'ndrept încet spre mine și sufletul mi-l caut
cum orbul, ca să cînte, spărturile pe flaut“

...și care ușor, cred, putea fi evitat.

D-l Ioan Georgescu e un cîntăreț al bucolicului stilizat, din a cărui atmosferă colecționează valoroase fragmente :

„Hora vîntului nou cîntă 'n olane tîrziu“

„Inima ca o frunză a pilpiit“

(Lumina oprită)

„Stea gălbue în livezi de apă

O beau caii osteniți cînd se adapă“

(Vînt de apus)

„Iar a 'nceput Octomvrie să-și spele 'n iaz cămașa de rugină !“

(Vezi ?)

„Tăndări, luna joacă 'n scocuri“

(Isbea în umbră frunza)

Pentru subtilitatea ei, transcrim și următoarea „Veșnicie“ :

Toți mărăcinii

Dorm pentru vise

Răsar luminii.

Vechi paradise.

Se bocesc broaște

Jos în nomol

Cu ochi de moaște,

Pe drumul gol.

Un om ne duce

Purtînd o cruce.

...conchizînd că d. Ioan Georgescu se înscrie cu prezentul volum, lîngă N. Crevedia și Radu Boureanu, în cercul poeziei sincere, încă, românești și totuși noi.

E. Ar. Zaharia : „APOTEOZ“

(„Iconar“, Cernăuți)

Poezia amoroasă a fost și va rămîne în toate timpurile apreciată, omenirea neputîndu-se dispensa de ea, cum nu s'ar putea desbăra de sentimentul iubirei.

Liedurile de dragoste, dăltuite în placa de marmoră a liricei universale de către marii amorozi—și cităm numai pe Dante, Goethe, Eminescu, Byron, Endre, Pettoti,—vor dăinui peste veacuri și s'or stinge, poate (!), odată cu soarele.

Poezia amoroasă e poezia mulțimei: e poezia care poate duce, pe drumul cel mai scurt, la glorie, cum tot atît de ușor poate duce la casa de nebuni. (Au fost date cînd ambele cazuri s'au întilnit împreună).

Azi însă, acest tel de poezie e întilnit tot mai rar, la cîntăreții autentic înzestrați și inspirați, rămănând să delecteze doar urechile clăpăuge ale cite unui „bard“ întirziat și timp, pastîșor al lui Dem. Petrino și citeodată, chiar al lui Vlahuță.

Deaceea ne-am bucurat imens cînd am aflat că noua pla-

chetă a liricului bucovinean E. Ar. Zaharia, despre care am mai avut ocazia să vorbim în acest loc, trezoriază în paginile ei melodiile unei iubiri, pură ca niște lacrimi ferbinți de copil.

Nicăeri dragostea nu se simte mai la largul ei, ca în natură. Pitorescul crîngurilor și al lanurilor, sunt tot atîtea motive care o aptoezează.

Despre poezia asta a lui E. Ar. Z. n'ași putea vorbi decît pictural, pentrucă nici ea nu alunecă în abstract, ci creiază minunății de scene rare, de întîlnit în pînze celebre, din familia Tizian sau Rafael.

E mai mult o trecere de ape limpezi pe sub bolți de smarald, împrumutîndu-și nu știu ce aureolă clasică, dar imagismul ce o animă e nou, sau cînd nu e nou, e sensibil și evoluat :

Stăm pe mal.

E seară de cimbru și sulfînă.

A măr miroase toamna, a măr și-a așternut.

Cum te-am la piept gura ți-o sărut,

și de tine sufletul ca de un pom s'adină.

sau :

Ochii ca fîntînile-adînci la hotare,

în care s'a topit cîte o stea.

Sensibilitatea e avansată pînă la frivol, de care scapă însă cu ușurința luntrașului iscusit de furtună.

Nu ți-i teamă ? Strînge-mi degetele mîinii !

Cît ești de fierbinte și de dulce acuma !

Mîne dimineța arginti va bruma

locul unde-ți pipăi pulpele și sînii.

...ca să vireze imediat în alt careu de preocupare :

N'aș mai vrea cărări noaptea prin livezi,

Să nu treacă nimeni de prin sat pe-aici.

Ne-așezăm pe iarbă. Strîngem licurici.

Și-ți svîcnesc genunchii calzi ca niște iezi.

Desigur că E. Ar. Z. nu s'a gîndit, cînd a scris versurile de față, la lectori sau la critică, ci s'a închis în tainițele dragostei lui, să și-o cînte... și cîntecul să i-l audă doar *mult iubita*...

Altfel, n'avea de ce să-și mărturisească unele amănunte intime, care-l privesc și care, evident, n'au nici o țintă formală.

Piciorul tău e sprinten și svelt ca un ogar

și obrajii tăi sunt dulci--ce dulci catifelați !

și

De ce surîde în umbră gurița ca o floare ?

Cum poți zîmbi cînd iarna-i ca mine do aproape ?

...or această evocare a unui fenomen al țării lui, procedeu foarte des întâlnit în Carducci, în D'Annunzio, în Leopardi și în mai toți amanții muzelor italiene :

Ah, cât parfum și noapte de-arome 'n părul tău !
celebrei frumuseți cu sufletul mă'nchin
ca unui rar apus de soare pe Ceahlău.

Dealtfel placheta e în întregime citabilă și-mi mărturisesc aici recunoștința pentru faptul de a mă fi făcut să visez încintat, la dragoste și nemurire, cum, de curînd, numai «*Poemele către Ead*» ale lui Anton Wildgans au reușit.

g. d. pan

REVISTE

„**Timpul nostru**” marea gazetă săptămînală de sub direcția d-lui Petru Bănescu, e o publicație de netăgăduită valoare și necesitate.

Paginele ei acordă o prețioasă încurajare condeielor tinere.

Astfel, în ultimele numere întîlnim semnăturile d-lor : *Mihail Ilovici; Pericle Martinescu; Alexandru Talex; Aurel Chirescu; Paul Bărbulescu; etc. etc.*

Reproducem din sincerul și răscolitorul articol al d-lui Alex. Talex, despre „Un caz : G. Călinescu”

„Unde este faimoasa generație tînără, care urlă și dărîmă pînă ce-i astupă revolta vreun bacșiș mai gras ?

Au trecut vremurile idealizărilor, ale virtuților, veți spune. Acum ne-am mai civilizat și rafinat.

Nu! Nu! Mințiți amarnic, înșelătorilor. Civilizația singură e un grajd sistematic pentru vite bine hrănite”.

„Cronica d-lui Ilovici, serioasă și intransigentă.

„**Munca Literară**”, de sub conducerea poetului *Ioan Georgescu*, a pășit în cel de-al doilea an de apariție regulată.

Colaborează în numărul de pe Ianuarie : *Artur Enășescu; D. Ciurezu; Traian Ionescu; George Scioșteanu; Scarlat Preajbă; Dinu Roco; George Tăslăoanu; C. Dan Pantazescu; Ioan A. Ghimbășanu; Traian Negoșanu; etc.*

„**Viața Literară**”, aduce dela o vreme pagini alcătuite tot mai bine, ceea ce ne poartă cu gîndul la „epoca de aur” a acestei reviste, anii 1926-1928, — spre care tinde să se reîntoarcă acum. Și credința noastră este că va reuși.

Numele domnului și poetului *I. Valerian* va rămîne și prin munca depusă în fruntea acestei publicații, unde și-au făcut ucenicia majoritatea Scriitorilor de azi, dintre cari unii – așa-i românul! – nu scapă niciodată prilejul să-i aducă înjurii.

Dar „cîinii latră...”

Colaborația regulată a d-lor: *Romulus Dianu; Zaharia Stancu; Nicolae Roșu; Octav Șuluțiu; Dragoș Vrânceanu; Vasile Damaschin* și a maestrului *E. Lovinescu*; îi dă o ținută aleasă de înalt prestigiu intelectual-literar.

Red. Str. Agricultori No. 78 București (4)

„SO 4 H 2” Apare la Turnu-Măgurele, sub direcția d-lui Ștefan Tudor.

Are o atitudine belicoasă, – nu însă antipatică nouă, în niciun caz. – față de valorile tinere recunoscute; ceeace-i împrumută o nuanță neserioasă.

Dintre colaboratori se disting: *B. Iordan; Florea Călin și Vlaicu Bârna*.

„Abecedar”, e revista tineretului intelectual dela Turda. Are pagini bine alcătuite și cronică totdeauna actuală, diversă. Ne bucură existența atîtor consore, sacrificiul atîtor tineri cari își risipesc modestul avut și sănătatea pentru gîndul scris spre a rămîne.

Redactorii „abecedarului” sunt, domnii: *Teodor Murășanu, Emil Giurgiuca; George Boldea; Grigore Popa; Pavel Dan și Mihail Beniuc*.

„Frize” e numele unei reviste tinere, apărută de curînd la Brașov, editată de d-nii: *Nicolae Cantonieru; Mihail Chirnoagă și Aurel Marin*.

D-l Ștefan Stănescu prezintă o palidă tălmăcire din Valery. În schimb, d. *Vladimir Cavarnali* are o poemă personală și viguroasă – „scrisoare tatei” – din care reproducem:

*Nu purta deci zăvor pe inimă și nu ținji,
Eu n'am să urăsc și pe nimeni n' oi lovi.*

*Și spune-i mamei, tată. că Valodea e bun...
Și citește cărți bune și are gînd bun...*

Iar noi am adăoga, dacă nu s'ar supăra Valodea: *că are talent și că va fi cîndva, poate chiar foarte curînd, un ade-vărat Poet!*

„Terasa piticilor de piatră” a d-lui *Aurel Marin* are unele virtuozități incontestabile.

Asemeni : proza d-lor *Cantonieru* și *Chirnoagă*.

Versuri mai iscălesc : *Pavel Nedelcu*; *Dumitru Cosma*; *Teodor Scarlat*; *Alexandru Călinescu*; *Ștefan Baciu*.

„Cronica“ timidă ! Notițele neîndestul de vii, puțin interesante.

„Frize“ marchează totuși un început demn de orice laudă.

ghiep

Bazar

◆ „Dragoste cu termen redus“.

Romanul scris cu talent și humor, al scriitorului tînăr care se impune zi cu zi în literatura romînească și care răspunde la numele de **N. Crevedia**, apare zilele acestea de sub tiparnițele editurii „Cugetarea“.

Esto așteptat cu nerăbdare.

◆ Domnul **Constantin Tănase-Teyu**, un dibaci și neobosit colecționar de folklor, ne prezintă următoarele versuri, auzite dela Elena Pleș, țărăncă din com. Șeicu, Jud. Maramureș :

„Așa-mi pasă di-un drăguț
Ca pădurei di-un lemnuț.
Rupi unu și rămîn zece.
Mare-i satu, mi-oi aloge.
Crești pădure și te 'ndeasă,
Numa-atîta loc îmi lasă
Ca să fac cu mîndru casă
Noi acolo să ședem,

Dacă 'n sat nu încăpem.
Fă-te mîndruț ce zic eu :
Floare albă 'n drumul meu,
Că și eu mîndruț m 'oi fa,
Floare albă 'n calea ta.
Și-amîndoi ne-am întreba :
Fostu-ne-am noi dragi or ba ?

◆ „**Intoarcerea din Rai**“, romanul distinsului scriitor și eminent metafizician, care este d **Mircea Eliade**, cunoaște un neobișnuit succes de librărie.

„E o carte ascultată cu urechea la pămînt“ — cum mărturisește însă-și autorul undeva.

◆ Concursul de Sonet al „**Vieței literare**“ a fost bine venit. S'au prezentat peste 100 de concurenți. Comitetul a selecționat 20 de bucăți, publicate în ultimul număr al revistei, iar cititorii vor avea să decidă.

„Ponoplii“ ia premiul !

◆ „**Fronde**“ se va chema volumul de poeme al tînărului **George Demetru Pan**, sortit să apară înaintea Paștilor.

Cei ce cunosc aceste „abominabile crime... inedite“ sunt de părere că junele lor autor va împărtăși soarta lui Geo Bogza — cel puțin ! — și au și început demersurile pentru împiedecarea apariției totale sau parțiale a „fronde“-lor.

Poate că vor reuși, până la urmă !

◆ Suntem în măsură să anunțăm că subtilul poet nemțean și colaborator al Petrodavei, **Har. Mihailescu**, va face să apară încă înainte de sărbătorirea Pașcaliei, volumul său de poeme, intitulat simplu și românește: „Tilcuire“.

Cartea apare în editura revistei „Bloc“.

◆ „Orion“—revista ultimei generații—apare la 10 Martie cu un conținut dintre cele mai alese.

◆ Tot pe ziua de 10 Martie este sortită reapariția regretatei reviste a d-lui **Mircea Damian**, „Vitrina literară“.

Vestea o cit se poate de îmbucurătoare.

◆ Supunem atenției cititorilor și scriitorilor noștri, articolul „Care-i origina basmului popular“ al prietenului tânăr și erudit, **Mihai Cojocaru**.

◆ Tânărul scriitor **B. Iordan**, autorul mult comentatului și apreciatului roman „Normaliștii“, va semna în numărul „mărțișor“ al revistei „Bloc“ o interesantă zugrăvire a mediului provincial, sub titlul „orașul cu năluci“. D-l **B. Iordan**, are sub tipar un nou roman: „Vitrina cu păpuși de porțelan“.

„Nostalgie“ — cea de a cincea carte a ciclului de ample proporții: „In preajma revoluției“ scris cu talent de către romancierul **C. Stere**, își întârzie mereu apariția.

Cînd se ocupă de politică, d-l Stere abandonează complect literatura și vice-versa, neputînd să împace și capra și varza, așa cum n'ar putea să împace vreodată bolșevismul cu burghezia.

„Nostalgie“ apare, totuși!

◆ La 15 Martie apare „Negativismul tinerei generații“ de **Mihail Ilovici**.

◆ „Bulgări și stele“, volumul de poeme al Poetului Nou care este d-l N. Crevedia, apare zilele acestea într-o nouă ediție.

N. Crevedia, rumînul chieptos și oltean, cîntărețul răsvrătit și îndurerat al țării aceștia, suptă de toată păduchernița politicianistă, a bătut un record, care-i stă bine „ca o cămașă de Paști“.

Noi dăm cu căciula de pămînt și în cîini, de bucurie!

◆ „Bloc“ apare în preajma lui 10 Martie, cu colaborări alese, cari vor constitui o surpriză.

Cumpărați chiar astăzi :
„BULGĂRI ȘI STELE“
poeme de N. Crevedia
Exemplarul lei 50

Abonați-vă la
„BLOC“

Redacția : George Demetru Pan
Str. C. V. Andrieș 3, Piatra-N.

Abonați vă la
„MUNCA LITERARĂ“
Director : Ioan Georgescu
Str. G-ral Fălcioianu 36, București II

Cetiți în fiecare zi
„CREDINȚA“

Director : Sandu Tudor
Ziar bine informat și bine scris
8 pagini 1 leu

PETRODAVA

Revistă de prezentare și răspândire a culturii în genere

Director : IOAN DRAGAN

Redactori : V. SCRIPCARU
GH. GH. NECULAU

Secretar de redacție
IOAN VESPREMIE

Sediul revistei : Strada Mărăței No. 89

Cercul de colaborare culturală „PETRODAVA” : Dimitrie Hogeș; Pr. C. Matasă; Mihail Botez; Har. Mihailescu; Ioan Ciupală; Ioan Matasă; Al. Grigoriu; V. Dorneanu; Ioan Trautzel-Vespremie; Ioan Botez; Petru Diaconescu; N. Lovinescu; C. Luohlan; I. Revent; M. Cojocaru; Miorica N. Rențea; Ludmila Florea; Nicu Nohai; M. Avadanei; C. Tanasșe-Telu.

Noembrie 1933 — Februarie 1934

CUPRINSUL :

<i>Redacția</i>	Un an
<i>V. Scripcaru</i>	Provincia și literatura modernistă
<i>Har. Mihailescu</i>	Pergament (versuri)
<i>Gh. Neculau</i>	Gîndirea la copii
<i>S. Nard</i>	Nocturnă (versuri)
<i>Vasile Dorneanu</i>	Racul
<i>Mircea Streinul</i>	Vizită (versuri)
<i>George Demetru Pan</i>	Tîrfichi
<i>E. Ar. Zaharia</i>	Poezii
<i>Mircea Eliade</i>	Reviste din provincie
<i>George Nimigeanu</i>	Resfrîngere
<i>Mihai Cojocaru</i>	Care-i origina basmului popular?
<i>Ioan Vespremie</i>	Soliloqui; Dragă; (versuri)
<i>Ioan Ciupală</i>	Ceahlăul
<i>Miorica N. Rențea</i>	Autumnală (versuri)
<i>George Demetru Pan</i>	Mîinele noastre peste timp; Suvenir (versuri)
<i>Vasile Gallu</i>	Puțul lui Iacob

CRONICA

Gib. I. Mihăescu : „Femea de ciocolată”; *Ioan Georgescu* „Cîntece din umbră”; *E. Ar. Zaharia* „Apotez”
Reviste — Bazar

Administrația : Ing. I. Ciupală, Str. Hurjui Pantelimon 60 Piatra-N.
Abonamentul 100 lei pe an De sprijin : lei 500